

Kaos GL Derneği, 17 Mayıs Derneği ve Pozitif Alan Topluluğu HIV Politikalarını Yaygınlaştırma Anlayışı

Amacımız nedir?

Bu belge Kaos GL Derneği'nin, 17 Mayıs Derneği'nin ve Pozitif Alan Topluluğu'nun HIV alanındaki politikalarını ve çalışmalarını, sivil toplum hareketi içinde yaygınlaştırma amacını taşıyor.

HIV'le yaşayan kişilere dönük ayrımcılığın son bulması için HIV konusunda farkındalık sahibi olmak hak temelli sivil toplum örgütlerinde örgüt kültürünün temel bir parçası olmalıdır. Sivil toplum örgütlerinin HIV konusunda farkındalığa sahip olması HIV'in nlenmesi, HIV'le yaşayan kişilerin ayrımcılık karşısında güçlenmesi ve HIV'le yaşayan kişilere dönük ayrımcılıkla şiddetin ortadan kalkması için oldukça önem taşıyor.

İnsan haklarının koruyucu işlevinin yanı sıra özgürleştirici ve destekleyici işlevini benimseyerek de hazırladığımız bu belge sivil toplum örgütleri olarak HIV'le yaşayan kişilerin ihtiyaçlarına nasıl daha iyi yanıt retebileceğimize odaklanıyor.

“Yaygınlaştırma” kavramından ne anlıyoruz?

“Yaygınlaştırma” bizim için hak temelli olanı benimsemek demek. Yaygınlaştırma kavramıyla bir diğer kastımız ise HIV alanındaki hak temelli politikaları sürdürmek, geliştirmek ve duyurmak. Ne yazık ki günümüzde HIV konusunda yeteri kadar farkındalık çalışması hayata geirilmiyor. Bu eksiklikten doğan ihtiyaı:

- Politikalarımızı ve çalışmalarımızı anlatarak,
- Sivil toplum örgütleri ve aktivistler için HIV farkındalığını teşvik ederek,
- HIV'le yaşayan kişilerin ayrımcılık karşısında güçlenmesine katkı sunarak,
- HIV'le yaşayan kişilerin ihtiyaçlarına daha etkili yanıt vererek,
- Kendimizi HIV alanında sürekli güncelleyerek gidermek istiyoruz.

Biz kimiz?

Biz LGBTİ+ hakları alanında uzun zamandır Türkiye'de faaliyet gösteren iki derneğiz:

- Kaos GL'nin örgütlenme serüveni 90'lı yılların başına dayanıyor. LGBTİ+'ların sesini duyurabilmek ve LGBTİ+'ları bir araya getirebilmek için dergi çıkararak örgütlülük hayatına başlayan Kaos GL, 2005 yılında dernek olduğundan beri LGBTİ+ haklarını ve LGBTİ+'ları güçlendirmek için faaliyetlerini sürdürüyor. Hazırladığı insan hakları raporlarıyla LGBTİ+'lara dönük çeşitli hak ihlallerinin nabzını tutarken, mülteci LGBTİ+'lara hukuki danışmanlık ve sosyal hizmet danışmanlığı sağlıyor. Ayrıca düzenlediği Kadın Kadına yk Yarışması, Feminist Forum gibi etkinliklerle hem queer yazını güçlendiriyor hem de queer feminist alanın tartışmalarına ışık tutuyor. Bir yandan da Kaos GL'nin 90'ların başında çıkardığı dergilere hız kesmeden yenileri ekleniyor. LGBTİ+ haber portalı olan kaosgl.org sitesini, medya izleme raporlarını ve hak haberciliği eğitimlerini de unutmamak gerekir.
- 17 Mayıs Derneği ise gözlerini 2019 yılında Kaos GL'nin yanı başında açtı. LGBTİ+ toplumuna dönük artan baskılara karşı 17 Mayıs Derneği, LGBTİ+ toplumunu ve

LGBTİ+ aktivizmini güçlendirmeyi hedefliyor. LGBTİ+ örgütlerinin ve aktivistlerinin ihtiyaçlarına da yanıt arayan 17 Mayıs Derneği adını eşcinselliğin Dünya Sağlık Örgütü tarafından "Uluslararası Hastalık Sınıflandırması" içeriğinden çıkarıldığı gün olan 17 Mayıs 1990 tarihinden alıyor. 17 Mayıs Derneği sistemli bir şekilde LGBTİ+'lara ruh sağlığı, hukuk ve sosyal hizmet alanlarında danışmanlık verdiği gibi esenlik çalışmalarını da yürütüyor. Ayrıca yaşlılık, HIV, interseks, iklim, esenlik ve yerel yönetim konuları 17 Mayıs Derneği'nin temel çalışma alanlarını oluşturuyor.

Birbirlerine yol arkadaşı olan 17 Mayıs Derneği ve Kaos GL Derneği, HIV alanındaki çalışmalarını ortaklaştırmak için Pozitif Alan'ı kurdu. 2021 yılında HIV ve LGBTİ+ aktivistleri tarafından kurulan Pozitif Alan, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların seslerini duyurabilmek, hikayelerine yer açabilmek için çalışmalarını her iki derneğin mücadele tarihinden ilham alarak sürdürüyor.

Bu belgede neler var?

- Okumayı kolaylaştırması ve kavramların anlaşılması açısından "başlamadan önce küçük bir sözlük".
- HIV'in kısa bir tarihi.
- Anayasal çerçevede mevcut politikalar ne durumda?
- HIV alanında çalışmalar üretirken politikalarımız ve değerlerimiz neler?
- Türkiye'de tıbbi boyut, önleme ve insan hakları boyutu bakımından HIV alanındaki sorunlar ve olası çözüm önerileri.
- Uygulama planımız ve çıktılarımız.
- Kaos GL Derneği'nin, 17 Mayıs Derneği'nin ve Pozitif Alan'ın HIV aktivizmindeki serüveni.

Başlamadan önce küçük bir sözlük

- **HIV:** Human Immunodeficiency Virus kelimelerinin baş harflerinden adını alır. Türkçesi, İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsüdür. Bu virüs yalnızca insanlarda görülür. Konakçı bir yapıya sahip olmakla birlikte özellikle bağışıklık sisteminin enfeksiyonlarla mücadele eden hücreleri olan CD4 hücrelerini hedef alır ve bu hücreleri tahrip eder. Bu sebeple zaman içerisinde vücudu fırsatçı enfeksiyonlara açık hale getirir. Günümüzde HIV'le yaşamak kronik bir sağlık durumu olarak görülür. Çünkü HIV'le yaşayan kişiler uygun tedavi koşullarında ve ilaçlara erişim sağlandığında hayatlarına sağlıklı bir şekilde devam eder.
- **AIDS:** Acquired Immune Deficiency Syndrome kelimelerinin baş harflerinden adını alır. Türkçesi, Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromudur. İnsan vücudunun HIV'le enfekte olması şartıyla ve uygun tedavi koşullarına ulaşamadığında ortaya çıkabilen, vücudun fırsatçı enfeksiyonlara açık hale geldiği tabloyu anlatır. Bu haliyle HIV bir virüs, AIDS ise bir sendromdur. Her ikisi de mikrop, hastalık veya bakteri değildir. Günümüzde uygun tedaviyle kişilerde AIDS tablosu görülmez.

**Korunmasız cinsel ilişkiyle geçiş, gebeden bebeğe doğum öncesinde/sırasında/sonrasında geçiş ve kan nakli HIV'in geçiş yollarıdır. HIV, sosyal temaslarla, öpüşmeyle, tokalaşmayla, sarılmayla, ortak eşya ve havuz kullanımıyla, sivrisinek ısırığıyla, kedi tırmalamasıyla geçmez.*

- **Antiretroviraller:** HIV'le yaşayanların genellikle günde bir tablet olarak kullandığı ilaçlara verilen isim. Bu ilaçlar insan vücudundaki HIV'in baskılanması işlevini etkin bir biçimde görür.
- **U=U ya da B=B:** İngilizcesi "Undetectable=Untransmittable" olan kavram Türkçeye "Belirlenemeyen=Bulaşmayan" olarak uyarlandı. HIV ilaçlarının düzenli kullanımı HIV'le yaşayan kişilerin vücudundaki HIV kopyalarının belirlenemeyen seviyeye ulaşmasına olanak tanır. Belirlenemeyen seviye HIV'in vücutta tahribat yaratmadığını anlatır. Belirlenemeyen seviyede kişiler hayatlarına sağlıklı bir biçimde devam ederken HIV'in kondomsuz cinsel ilişkide dahi bulaşı da ortadan kalkar. Bu bilimsel sonuç günümüzde "B=B" sloganıyla kampanyalaştırılıyor. İlaç aktivitesindeki bu bilimsel ilerlemeyle birlikte "enfekte olma korkusu" gün geçtikçe ortadan kalkıyor.
- **Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezi (GDTM):** Gönüllü danışmanlık ve test merkezleri günümüzde Beşiktaş, Şişli, Nilüfer, Konak gibi ilçelerde belediyelerin hizmet binalarında bulunur. Buralarda ücretsiz ve anonim bir şekilde HIV testi yaptırılabilceği gibi danışmanlık hizmeti de alınabilir. HIV testi gönüllü danışmanlık ve test merkezlerinde yaptırılabilceği gibi eğitim araştırma hastanelerinde ve devlet hastanelerinde de yaptırılabilir.
- **PReP/PEP:** Temas öncesi ve sonrası profilaksilerdir. HIV geçişinin olabileceği bir temasın öncesinde veya HIV geçişinin olmuş olabileceği bir temasın sonrasında belirli bir zaman aralığında ve dozda kullanıldığında HIV geçişini engeller. Maalesef Türkiye'de PReP ve PEP'e erişimde kapsamlı bir mevzuat bulunmuyor.
- **HIVfobi:** HIV'le yaşayan kişilere dönük ayrımcılığı ve şiddeti anlatır. HIV'le yaşayanların mahremiyeti ihlal edilebildiği gibi, sağlığa erişim ve çalışma hakkı gibi en temel hakları da ihlal ediliyor.

**Ayrımcılıkla mücadelede dil kullanımına dikkat edilmesi oldukça önem taşıyor. Özellikle "HIV'li", "AIDS'li" gibi imleyici ifadelerden kaçınılmalı. Günümüzde HIV pozitif ya da HIV'le enfekte olan kişileri tabir etmek amacıyla "HIV'le yaşayan" ifadesi kullanılır.*

- **Özne örgütü:** HIV'le yaşayan kişileri güçlendirmek, toplumdaki HIV farkındalığını arttırmak amacıyla Pozitif Yaşam Derneği, Kırmızı Kurdele Derneği, Pozitif-iz Derneği, Pozitif Dayanışma gibi doğrudan HIV alanında çalışan sivil toplum örgütleri bulunur. Ayrıca LGBTİ+ örgütleri de geçmişten bugüne HIV alanında çalışmalar yürütüyor.
- **Cinsel yolla edinilen enfeksiyonlar:** Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE), cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar (CYAE) olarak da bilinir. HIV dışında, cinsel yolla geçişinin olabileceği (gonore, sifiliz gibi) enfeksiyonları tanımlamak için kullanılır.
- **Önleme çalışması:** HIV geçişini önleyebilecek pek çok faktörü tanımlamak için kullanılır. Kondom kullanmak etkili bir önleme olacağı gibi kondom kullanımını yaygınlaştırmak da etkili bir önleme çalışması olabilir.

HIV'in kısa bir tarihi

Bilim insanlarına göre HIV ilk olarak 1930'larda Batı Afrika'da şempanzelerde görüldü. Kaçak avcılık faaliyetlerindeki yaralanmalar sonucu insanlara geçtiği düşünülse de 1980'li yıllara dek tıp literatüründe HIV tanımlanmadı. Amerika Birleşik Devletleri'nde zatürre ve kanserlerin nadir görülen türlerinde olağan dışı ve yüksek oranda artışlar genç eşcinsel

erkeklerde raporlandı. Elbette kısa süre sonra damgalamalar da başladı ve tanımlanamayan bu komplikasyonlar “eşcinsel hastalığı” olarak adlandırıldı. Yine kısa süre içerisinde damar içi iğne kullanan kişilerde de benzer komplikasyonların görüldüğü, kan transferi yoluyla da vakaların ortaya çıkabildiği raporlandı. Gey ilişkili Bağışıklık Yetmezliği (Gay Related Immune Deficiency - GRID) olarak anılan semptomlar 1982 yılında AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) olarak adlandırıldı ve bu semptomlara sebep olan şeyin HIV (Human Immunodeficiency Virus) yani İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü olduğu görüldü. Öte yandan kadınların da HIV pozitif olabileceği ya da AIDS tanısı alabileceği anlaşıldı.

1985 yılına geldiğimizde Türkiye’de de ilk vaka raporlandı. Yine benzer dönemde ilk vakalardan biri olan Murtaza Elgin medyada hedef gösterildi, tecrit edildi. Murtaza Elgin vefat ettiğinde ise mezarına kireç döküldü ve Murtaza’nın naaşı çamaşır suyuyla yıkandı. Zaman içerisinde emzirme yoluyla gebeden bebeğe HIV geçişinin mümkün olabileceği keşfedildi. 1987 yılında ise ilk Antiretroviral ilaç olan AZT ortaya çıktı. İlacın ciddi yan etkileri vardı ve mutlaka başka ilaçlarla beraber kullanılması gerekiyordu. AIDS için acil eylem çağrısı yapan politik grup ACT UP tedaviye ulaşımdaki güçlüğü ve ilacın pahalılığını protesto etmek için Wall Street’te geniş bir protesto yürüyüşü düzenledi. 1988 yılında birçok farklı ülkede 1 Aralık “Dünya HIV&AIDS Farkındalık Günü” ilan edildi. 1991 yılında ise Kırmızı Kurdele, HIV ve AIDS ile yaşayanlar için uluslararası HIV&AIDS farkındalık sembolü oldu.

1994 yılında Türkiye’de tanı konulan kişilerin sistem bildirimleri ayrımcılık ve damgalamaya engel olmak üzere isim belirtilmeden kodlu bir şekilde yapılmaya başlandı. 2005 yılında Türkiye’de HIV&AIDS alanında çalışmak üzere HIV’le yaşayanları da içeren Pozitif Yaşam Derneği kuruldu ve 2006 yılında tedavide farklı ilaç kombinasyonlarını içeren tek tablet rejimi uygulanmaya başlandı. 2012 yılında FDA (Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi) HIV negatif bireylerin enfekte olma ihtimalini azaltmaya dönük olarak Temas Öncesi Profilaksiyi (PrEP) onayladı. 2016 yılında HIV&AIDS alanında çalışmak üzere Kırmızı Kurdele İstanbul Derneği ve 2018 yılında Pozitif-iz Derneği, 2019 yılında ise Ankara’da Pozitif Dayanışma kuruldu.

2017 yılında CDC (Amerika Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi, U=U (Undetectable=Untransmittable) yani B=B (Belirlenemeyen=Bulaşmayan) sloganıyla HIV’le yaşayanların viral yüklerinin belirlenemeyen durumda olması halinde bulaştırıcılığın da ortadan kalktığını açıkladı. Bu bilimsel kanıt üzerinde Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler HIV&AIDS Ortak Programı gibi kurumlar da hemfikir [oldu](#).

Birleşmiş Milletler HIV&AIDS Ortak Programı’nın (UNAIDS) yayınladığı Küresel HIV&AIDS İstatistikleri 2022 Raporu’na göre dünya genelinde 38,4 milyon kişi HIV’le [yaşıyor](#). Türkiye’de ise T.C. Sağlık Bakanlığı’nın açıkladığı resmi verilere göre Türkiye’de ilk HIV vakasının görüldüğü 1985 yılından 08 Kasım 2023 tarihine kadar toplam 39.437 kişi HIV tanısı aldı. Günümüzde bilimsel gelişmelerin de ışığında HIV, kronik bir sağlık durumu haline geldi. Antiretroviral tedaviyle kişilerin hayat standartları düşmeden yaşam süresi olağan bir biçimde devam etse de Türkiye’de HIV vakalarındaki artış devam ediyor. Öte yandan HIV’le yaşayanlara dönük ayrımcılık ve damgalama da hız kesmeden sürüyor.

HIV’e dönük önyargılar ve HIV’le yaşayanlara dönük nefret sebebiyle, HIV’le yaşayanların özellikle mahremiyet, sağlığa erişim ve çalışma hakları sistematik bir biçimde ihlal ediliyor. HIV’le yaşayanlar hak ihlallerinin yanı sıra damgalanma ve izole edilmeye karşı karşıya bırakılıyor. Pozitif Yaşam Derneği, hukuki danışmanlık hizmetleri kapsamında Ocak 2023

tarihinden Haziran 2023 tarihine dek geçen süreyi kapsayacak yalnızca 6 aylık dönemde 189 hak ihlalini [raporladı](#). Öte yandan geçmişte de AIDS'in GRID olarak adlandırıldığı ve cis-heteroseksist bir dünya kurgusuyla LGBTİ+'ların sistematik olarak hak ihlaline, ayrımcılığa ve şiddete maruz bırakıldığı düşünülürken HIV, LGBTİ+'lara dönük hak ihlallerini, ayrımcılığı ve şiddeti meşrulaştırmada araçsallaştırılıyor. HIV'le yaşayanlara LGBTİ+ etiketi, LGBTİ+'lara da HIV etiketlemesi yapılarak ayrımcılık derinleştiriliyor. Geçmişten bugüne HIV'le yaşayanlara ve LGBTİ+'lara dönük ayrımcılık ve şiddet pratikleri birbirlerinden besleniyor. Bu durum HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları hak ihlallerine, ayrımcılığa ve şiddete daha da açık hale getiriyor.

HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların güçlenmesi için bugün pek çok LGBTİ+ örgütü insan hakları hareketi içerisinde HIV politikalarını gündemleştirmek ve HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları güçlendirmek için danışmanlık hizmetleri sunup HIV çalışma gruplarını oluşturuyor. Benzer bir biçimde Pozitif Alan da bu mücadele tarihinden güç alarak HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların hikayelerini duyurabilmek için çalışmalarını sürdürüyor.

Anayasal çerçevede mevcut politikalar ne durumda?

HIV'e ilişkin bilgilerin dünyada ortaya çıkışıyla HIV'le yaşayanlara dönük ayrımcılık, diğer ayrımcılık türlerinin yanında yerini aldı. Bu durum HIV'le yaşayanları haklara erişimde daha korunaksız bir alana itiyor. Politika eksikliğinden kaynaklanan veya bizzat kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen ihlallerin önlenmesi için HIV'le yaşayan kişilerin insan hakları, genel insan hakları mücadelesi içerisinde ayrı bir başlık olarak ortaya çıkıyor.

Damgalama ve ayrımcılık HIV'le yaşayanların sorunlarının iki ana kaynağı. Damgalama, HIV'le yaşayanlara olumsuz ithamlarda bulunma, bu özelliği utanç verici bir özellik olarak nitelendirme, kişinin itibarı ile ilişkilendirme ve bunun yarattığı statü kaybı demek. Ayrımcılıksa bu damgalamanın sonuçlarından biri. Damgalama ve ayrımcılıkla mücadelenin en önemli araçlarından biri devletlerin kişiler arasındaki ayrımcı muameleyi önlemesi, bu muamele gerçekleşirse de ayrımcılığa yaptırım uygulayan müdahalelerde bulunması. Doğrudan devlet görevlileri tarafından gerçekleştirilen ayrımcılıksa konunun başka bir boyutu. Devlet yasama gücüyle, bu durumu engelleyici politikalar geliştirmeli ve durumun gerçekleşmesi halinde etkili yaptırım yöntemleri uygulamalı.

Anayasa'nın özellikle bu maddeleri HIV'le yaşayanların hakları bakımından özel bir öneme sahip:

- Kanun önünde eşitlik (10)
- Kişinin dokunulmazlığı, manevi ve maddi varlığını geliştirme hakkı (17)
- Özel hayatın gizliliği ve korunması (20)
- Ailenin korunması ve çocuk hakları (41)
- Eğitim ve öğretim hakkı (42)
- Çalışma özgürlüğü (48)
- Sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı (56)
- Konut hakkı (57)
- Sosyal güvenlik hakkı (60)

Ne yazık ki Anayasa'da ayrımcılığı net biçimde yasaklayan bir madde bulunmuyor. Kanun önünde eşitlik maddesi, ayrımcılığın engellenmesinin aracı olan eşitliğin, Anayasal statüsünü ortaya koyuyor. Ancak bu madde "*dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep*" gibi belirli ayrımcılık formlarını ismen sayarken "*sağlık statüsünü*" içermiyor. "*Ve benzeri sebepler*" ibaresiyle de sözünü ettiği ayrımcılık formlarıyla benzerlik kuruyor.

Kişinin dokunulmazlığı, manevi ve maddi varlığını geliştirme hakkı istisnasız herkesin hem yaşama hem de maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkını ortaya koyuyor. Bu hak, özel hayata saygı yükümlülüğü bakımından HIV'le yaşayanlar için koruyucu bir norm. Ne var ki, özel hayata saygının ele alındığı Anayasa'nın 20. maddesi kişisel verileri koruma altına alsa da, kanunda öngörülen hallerde bu verinin işlenebileceğini anlatıyor. Bu şekilde HIV'le yaşayanları sağladığı koruma alanını da sınırlandırabileceğini söylüyor. Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun, gerçekten de özel nitelikte saydığı sağlık verisinin kayıt altına alınmasında kişinin rızasını aramayarak bu istisnayı hayata geçiriyor ve mahremiyet hakkının niteliğini HIV'le yaşayanlar açısından ciddi derecede aşındırıyor.

Anayasa'nın 42. maddesi çocukların korunması için bir üst şemsiyenin oluşturulması gerektiğini söyleyerek HIV'le yaşayan çocuklar için bir mekanizma ortaya koysa da, madde çocuğun haklarını yalnızca aile bağlamında ele alıyor.

HIV'le yaşayanlar açısından işe kabul edilme, işin sürdürülmesi, işyerindeki mahremiyet, işten ayrılma gibi çalışma hayatının pek çok aşamasında ayrımcılık söz konusu. Çalışma hayatında ayrımcılığa ilişkin Anayasa'da bir belirleme söz konusu değil.

Sağlıkla ilgili politika oluşturma, sağlık kuruluşlarının standardizasyonu ve ilgili politikaları hayata geçirmede devletin sorumlulukları Anayasa'da düzenlenirken ayrımcılık hususu yine eksik kalıyor. Konut hakkı da ayrımcılığa ilişkin sorunun cevabını yine "*sağlık statüsünü*" özellikle belirtmeyen 10. maddeye bırakıyor. Son olarak Anayasa'nın 60. maddesi herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu vurguluyor.

İlgili maddeleri gözden geçirdiğimizde, temel insan haklarına ilişkin perspektifin mutlaka yasalarda yer alması gerektiğini söylemeliyiz. Eşitliğe ilişkin onuncu madde yasal düzenleme olmadığında hayata geçirilmesinin ne denli zor olduğunu bize gösteriyor. Maalesef, sağlık hizmetlerinin alınması sırasında uğranılan ayrımcılıkla mücadelede yeterli yasal korunma söz konusu değil. Özel hayata saygı hakkında bariz eksiklikler var. Kişiler arasındaki ayrımcılığın engellenmesine ilişkin bir düzenleme bulunmaması ve KVKK'nın istisna hükümleri bu eksiklikleri ortaya koyuyor. HIV'le yaşayanların ev kiralayabilmesi, yurttan kalabilmesi, barınabilmesi, ayrımcılığın olmadığı bir eğitim ve çalışma alanında bulunabilmesi için de düzenlemeler söz konusu değil.

Politikalarımız ve değerlerimiz neler?

Türkiye'de HIV vakaları günden güne artış gösteriyor. Öyle ki son on yılda %460 oranında vaka sayılarının arttığı tek ülke Türkiye. Vaka sayılarındaki bu artış en başta kapsayıcı önleme çalışmalarının hayata geçirilmediğini gözler önüne seriyor. Ulusal AIDS Komisyonu gibi yapılar bu artışa rağmen günden güne işlevini yitiriyor. Kapsamlı tanı ve tedavi çalışmaları hayata geçirilmiyor. Bununla beraber HIV'le yaşayanlar ayrımcılık ve şiddet

sarmalının ortasına bırakılıyor. HIV'le yaşayanları güçlendirecek, toplumu bilgilendirip bilinçlendirecek çalışmalar ne yazık ki bulunmuyor.

Konu HIV'le yaşayan LGBTİ+'lar olduğunda ise ayrımcılık ve şiddet çok katmanlı bir hal alıyor. HIV'le yaşayan LGBTİ+'lar hizmetlere erişemiyor. HIV, toplumda halen "eşcinsel hastalığı", "travesti hastalığı" ya da "seks işçisi hastalığı" olarak biliniyor ve bu damgalama HIV'le yaşayan LGBTİ+'lara dönük izolasyonla sonuçlanıyor.

Dünyadaki ve Türkiye'deki mücadele tarihi göz önüne alındığında bu belge Kaos GL'nin, 17 Mayıs Derneği'nin ve Pozitif Alan'ın çalışmalarına ışık tutmak, HIV konusundaki ilkelerini ortaya koymak ve gelecek çalışmalarına temel oluşturmak için hazırlandı. Bu belge HIV alanındaki hak temelli çalışmaları sürdürebilmek için bir başlangıç metninin, hareket noktasının oluşturulması ihtiyacından doğdu.

Tarih bize HIV mücadelesinin LGBTİ+ mücadelesinden ayrı düşünülmemeyeceğini gösterdi. Nitekim her iki hareketin de özellikle seksenli yıllar Amerika'sında birlikte verdiği mücadelenin tüm dünya gündemine oturmuş olduğu bir gerçek. Bu gerçeklik Türkiye bağlamında da kendini gösteriyor. LGBTİ+ örgütleri geçmişten bugüne HIV alanında çalışan örgütlerle paydaşlık kurmanın yollarını aradı, birlikte çalışmalar gerçekleştirdi ve HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları odağına aldı.

Bu başlangıç noktasından hareketle bu belge üç temel politika hedefi taşıyor:

- Kaos GL'nin, 17 Mayıs Derneği'nin ve Pozitif Alan'ın HIV alanındaki çalışmalarını kurumsallaştırmak.
- Paydaşlarla olan etkileşimi arttırmak ve paydaşları güçlendirmek için adım atmak.
- LGBTİ+ toplumunun HIV alanındaki faaliyetlere ve danışmanlığa olan ihtiyacı ekseninde hak temelli çalışmaları hayata geçirmek.

Kaos GL kurumsal politikası gereği bütün programlarında ve faaliyetlerinde HIV alanını önceliyor. Öte yandan HIV, 17 Mayıs Derneği'nin temel savunuculuk çalışma alanlarından birini oluşturuyor. Pozitif Alan'ın politikaları ise şöyle:

- HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların hikayelerini ve seslerini duyurabileceği zeminler yaratmak.
- HIV'le yaşayan LGBTİ+'lara danışmanlık hizmeti sunmak.
- İnsan hakları literatürüne HIV alanında yeni kaynaklar kazandırmak.
- HIV alanında çalışan örgütleri ve LGBTİ+ alanında çalışan örgütleri düzenli aralıklarla bir araya getirmek.
- HIV alanındaki politikaları hak temelli bir biçimde ele alıp yaygınlaştırmak.
- HIV alanı ve LGBTİ+ alanı kesişiminde hak temelli çalışmalar ve sanatsal/kültürel çalışmalar hayata geçirmek.

Amacımızın ve politikalarımızın yanı sıra bir dizi de değerlerimiz bulunuyor:

Kaos GL, 17 Mayıs Derneği ve Pozitif Alan olarak HIV meselesini insan hakları perspektifiyle HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları önceleyen bir bakış açısıyla ele alıyoruz. Çalışmalarımızda ve faaliyetlerimizde HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları güçlendirmeyi önceliyoruz. HIV'le yaşayanların mahremiyet, sağlığa erişim ve çalışma hakkı gibi temel hak ve özgürlüklerini savunarak

HIV'le yaşıyanların insan haklarını, insan hakları hareketi içerisinde yaygınlaştırıyoruz. HIV alanındaki çalışmalarımızda ve politikalarımızda **zarar vermeme** ilkesiyle hareket ediyoruz.

Bununla birlikte:

- 17 Mayıs Derneği, toplulukları destekleme ve güçlendirme çalışmaları kapsamında Pozitif Alan'ın çalışmalarını destekler. Pozitif Alan, içerisinde aktivistlerin yer aldığı bağımsız bir topluluktur. Kaos GL ve 17 Mayıs, HIV alanındaki politikalarını ve faaliyetlerini Pozitif Alan üzerinden örgütleyerek hayata geçirir.
- Önleyici politikaların HIV'i stigmatize etmemesi gerektiğini vurguluyoruz. Çalışmalarımız ve faaliyetlerimiz HIV olgusunu stigmatize eden bir bakış açısıyla kurgulanmaz.
- Bedenlerle ilgili karar almayız. HIV deneyimlerini biricik hikayeler olarak ele alırız.
- HIV alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin hak temelli çalışmalarına ve HIV politikalarına katkıda bulunuruz.
- Bu alandaki kurumsal politikalarımızı ortaya koyar ve HIV'le yaşıyan LGBTİ+'lar için kaynaklarımızı plan dahilinde seferber ederiz.
- Alandaki insan hakları ihlallerine ve soruna yönelik etkin müdahale gerçekleştirmeyi amaçlarız. Sorunları ve ihtiyaçları çalışma gündemi olarak tespit ederiz.
- Dokümanlarımızı HIV konusunda düzenleyerek/güncelleyerek çok paydaşlı bir yanıt ve etkin müdahale süreçleri üretiriz. Dokümanlarımızda HIV'le yaşıyanların iyilik halini önceleyecek düzenlemelere gideriz.
- HIV'le yaşıyan özneler için ayrımcılıktan arınmış bir alan oluşturma gayreti içerisine gireriz. Bunun için paydaşlarımızı, çalışma arkadaşlarımızı ve birimlerimizi HIV bilgisi konusunda güncelleriz. HIV'le yaşıyanların geçmişten bugüne getirdiği mücadele dinamiklerini benimser, bu mücadele kültürünü yaygınlaştırırız.
- HIV'le yaşıyan LGBTİ+'lara dönük ayrımcılığın ve şiddetin karşısında dururuz. HIV'le yaşıyan LGBTİ+'lar için ayrımcılık ve şiddet vakalarında destek mekanizmalarını hayata geçiririz.
- Paydaşlarımız, çalışma arkadaşlarımız ve birimlerimiz için danışmanlık merkezi görevi görürüz.
- Cinsel haklar konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken bakış açısıyla hareket ederiz.
- Cinsel sağlık, üreme sağlığı ve cinsel yolla edinilen enfeksiyonlarla ilgili farkındalık çalışmalarını gündemimizde tutarız.
- Kurum içi politikalarımızda HIV'le yaşıyanların mahremiyetini koruruz. Kurum içinde HIV statüsünün rıza dışı paylaşımını yaptırma bağılarız.
- HIV'le yaşıyan kişilerin dayanışma kanallarını destekleriz.
- Kişilere HIV statüsünü sormayız. Çalışma arkadaşlarımızdan bununla ilgili rapor beklemeyiz. Tedaviye erişimde çalışma arkadaşlarımızın mahremiyetini ve esenliğini önceleriz.
- HIV'le yaşıyan LGBTİ+'ların gereksinimlerine, ihtiyaçlarına, sorunlarına ve deneyimlerine dönük tespitlerde bulunuruz. Bunun için izleme ve araştırma periyotları düzenleriz.

Mevcut durum bize ne anlatıyor?

Üç ayrı örgüt olarak daha önce HIV alanında pek çok çalıştay düzenleme fırsatı bulduk. Sağlık uzmanlarının, özne aktivistlerin, insan hakları savunucularının bir araya geldiği bu

çalıştaylar bize HIV alanında bir dizi güncel sorunu ve çözüm önerilerini tıbbi boyut, önleme boyutu ve insan hakları boyutu başlıkları altında sıralama imkanı yarattı.

Öncelikli olarak güncel tartışmalara baktığımızda, düzenlenen HIV kongrelerine LGBTİ+ örgütlerinin dahil edilmediğini görüyoruz. Bununla birlikte HIV danışmanlığı daha çok meslek elemanlarına yükleniyor, anahtar gruplara dönük kapsayıcı çalışmalar yeteri kadar oluşturulmuyor. Kamunun LGBTİ+ örgütleriyle bir araya gelmekten imtina etmesi de tartışmaların önemli bir boyutunu oluşturuyor. Öte yandan 18 yaşın altında olan HIV'le yaşayanlara dönük tartışmalar yürütülmüyor. B=B durumunun yeterince bilinmemesi, özne odağının günden güne kaybedilmesi, sivil toplum örgütlerinin yaşadığı kaynak sıkıntısı da diğer önemli sorun alanları arasında. Dokümantasyon ve koordinasyon ise alan içerisindeki önemli iki ihtiyaç.

Öncelikli sorun alanları:

HIV'in tıbbi boyutu:

- Toplumsal faktörlerden ve damgalamadan dolayı HIV'le yaşayanlar tedaviye erişemiyor. Aile, sosyal çevre ve partner ilişkilerinde HIV konusundaki bilgi eksikliği ve önyargıların yarattığı çekinmeler, ifşa olma korkusu tedaviye erişimi engelliyor.
- Tedavi sürecinin boyutları HIV'le yaşayanlar tarafından yeteri kadar bilinmiyor.
- Temas öncesi ve sonrası profilaksiler de dahil olmak üzere önleme yöntemlerine dönük bilgi eksikliği bulunuyor.
- Sağlık hizmeti veren kurum ve kuruluşlarda mahremiyet ilkesi gözetilmiyor. Hak ihlallerine karşı etkin yaptırımlar bulunmuyor ve şikayet mekanizmalarına erişimde zorluk yaşanıyor.
- Medula sistemi kişilerin statüsünü sağlık sunucularına ve eczacılara açık ediyor.
- Evlilik öncesi mesnetsiz testler uygulanıyor ve bu testlerin uygulanmasında yeterli önem alınmıyor.
- Sağlık sunucuları yanlış ve eksik danışmanlık verebiliyor. Tedavi sürecini ve güncel bilgileri bilmiyor ya da yeteri kadar anlatamıyor.
- HIV'le yaşayan kişiler HIV dışı sağlık konularıyla ilgili başvurularında ayrımcılığa uğrama çekincesi yaşıyor.
- Ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde HIV'le yaşayanlar ayrımcılığa maruz bırakılıyor.
- Ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar HIV konusunda bilgi eksikliği yaşıyor. HIV'le yaşayanların süreçlerinde etkin psikolog desteği bulunmuyor.
- Tedavi enfeksiyon polikliniğine sıkışıyor. Yan dallar yeterince etkin bir rol oynamıyor.
- Etkin bir tedavi ve takip mekanizması bulunmuyor. Takip sisteminde yaşanan sorunlar sebebiyle HIV'le yaşayanlar defalarca açılmak zorunda kalıyor.
- Temas öncesi ve temas sonrası profilaksiye ilişkin bir düzenleme bulunmuyor. Temas öncesi profilaksi erişilebilir değilken temas sonrası profilaksiye erişim bir dizi engeller getiriyor.
- Tedavi sürecine sosyal hizmet uzmanları dahil edilmiyor. Yönlendirme mekanizmaları işletilmiyor.
- Hastane altyapılarında bulunan çeşitli eksikler HIV'le yaşayanların tedavi sürecini zorlaştırıyor.
- Cezaevlerinde psikolojik destek eksikliği ve tedaviye erişimde eksikler yaşanıyor.
- Huzurevleri ve yaşlı bakım merkezleri HIV'le yaşayan kişileri kabul etmiyor.

- Tanı anında pek çok zaman sağlık uzmanı yerine sağlık müdürlüğüyle karşı karşıya geliniyor.
- Estetik, diş hekimliği gibi alanlarda HIV'le yaşayanlardan daha fazla ücret talep ediliyor.
- Uluslararası koruma altında yaşayanların bir yıldan sonra sigortaları otomatik kesiliyor, yabancılar Türkçe hizmet almak zorunda bırakılıyor, tanı Türkiye dışında alınmışsa tedavi GSS kapsamına alınmıyor, yabancılar daha yüksek GSS ödemek zorunda bırakılıyor. Uzun süre yurtdışına çıkacak kişiler uzun süreli tedaviye erişemiyor.

HIV'in önleme boyutu:

- Temas sonrası profilaksi (PEP) için reçete yazabilen doktorlara ulaşamıyor. Temas öncesi profilaksinin (PrEP) lisansı bulunmuyor.
- Cinsel şiddet vakalarında temas sonrası profilaksi reçete edilebilirken, failin HIV'le yaşadığının kanıtlanması gerekebiliyor. Öte yandan sürece polis dahiliyeti olabiliyor. 72 saat içinde temas sonrası profilaksi kullanımının gerçekleşmesi gerekirken bu yaşananlar süreci uzatıyor.
- PeP konusunda bilgi eksikliği yaşanıyor.
- Kondom fiyatları günden güne artıyor. Ücretsiz erişim kanallarında kısıtlılıklar yaşanıyor.
- Cinsel sağlık eğitimleri kapsayıcı bir biçimde gerçekleştirilmiyor.

HIV'in insan hakları boyutu:

- HIV'le yaşayan kişilerin maruz bırakıldığı insan hakları ihlallerinin izlenmesi ve raporlanmasında alanın ihtiyacını karşılayacak düzeyde belgeleme yapılamıyor.
- İşe girişlerde mesnetsiz bir biçimde HIV testleri isteniyor. Kişilerin HIV'le yaşadığı öğrenildiğinde kişiler başka gerekçeler gösterilerek işlerinden ediliyor. Kimi zaman kişiler patronları, iş yeri hekimleri ya da çalışma arkadaşları tarafından ifşa ve tehdit gibi durumlarla karşı karşıya bırakılıyor.
- Hekimler HIV'le yaşayanlara dönük ayrımcı tutum sergileyebiliyor. Tedaviyi reddedebiliyor. Kişileri tedavi öncesi zorunlu testlere tabi tutabiliyor. HIV'le yaşayanlara yüksek fiyatlarla tedavi sunulabiliyor.
- MEDULA, E-nabız gibi sistemler HIV statüsünün rıza dışında paylaşılmasında araç görevi görüyor.
- HIV'le yaşayanlar mirastan red, barınma, sosyal güvenlik gibi çeşitli ve önceliklenmeyen alanlarda hak ihlallerine maruz bırakılıyor. HIV'le yaşayanların yaşam hakları ihlal ediliyor. HIV'le yaşayanlar işkence ve kötü muameleye maruz bırakılabilir. Medeni kanun özelinde ihlaller söz konusu olabildiği gibi HIV'le yaşayanların eğitim hakları da ihlal edilebiliyor.
- Öğrenci yurtlarında mesnetsiz testler istenebiliyor.
- Potansiyel ayrımcılık oldukça yaygın. Ayrımcılığa uğrama riski sebebiyle HIV'le yaşayanlar hizmetlerden ve adalete erişimden faydalanamıyor.
- HIV'le yaşayanlara dönük ayrımcılık ve şiddet pratikleri HIV'le yaşayanların kapalı olmasından ötürü görünürleşmiyor.
- Tıbbın dili hak temelli dili baskılıyor. HIV'le yaşayanlara dönük ayrımcılık dilde de devam ediyor.
- HIV alanında yeteri kadar kilit meslek gruplarından uzmanlar çalışmıyor.

- HIV alanında çalışan örgütler LGBTİ+ politikalarını öncelemiyor. HIV alanı ve LGBTİ+ alanında sivil toplum çalışmaları kapsamında yeteri kadar ortaklaşma bulunmuyor. HIV meselesi insan hakları örgütlerinin yeteri kadar gündemine girmiyor.
- HIV'le yaşayanlar için güvenli alanlar yeteri kadar yaratılmıyor.
- Medyada ayrımcılık yoğun bir biçimde devam ediyor.

Öncelikli çözüm önerileri:

Önleme çalışmalarına ilişkin:

- Sivil toplum örgütleri HIV alanındaki güncel bilimsel bilgilere ve insan hakları bilgisine sahip olmalı. Bu bilgileri yaygınlaştırmalı.
- HIV'i kapsayan müfredat çalışmaları düzenlenmeli. Bu müfredat çalışmaları savunuculuk aracı haline getirilmeli.
- Temas öncesi ve temas sonrası profilaksiler için mevzuat çalışmaları hayata geçirilmeli.
- Evde test kitiyle ilgili risk ve alan araştırması yapılmalı.
- Belediyeler GDTM'lere (Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezi) daha fazla kaynak ayırmalı.
- GDTM'lerin artırılması için savunuculuk çalışmaları yürütülmeli.

Ayrımcılıktan korunmaya ilişkin:

- Huzurevleri ve yaşlı bakım merkezleri için kapsayıcı politikalar oluşturulmalı.
- Sosyal hizmet uzmanlarının sürece aktif katılımı sağlanmalı ve çeşitli meslek uzmanları güçlendirilmeli.
- HIV'le yaşayan kişiler çeşitli farkındalık eğitimleri ve buluşmalarla güçlendirilmeli.
- GDTM'lerde akran danışmanlığı hizmetleri yaygınlaştırılmalı.
- HIV'le yaşayanları damgalamayan bir haber dili için medya organlarıyla ortak çalışmalar yapılmalı.
- Mevzuat analizleri yapılarak TİHEK, Kamu Baş Denetçiliği, KVKK gibi noktalarda ayrımcı maddeler tespit edilmeli.
- HIV'le yaşayan kişilerin kesişimsel alanlarda uğradığı insan hakları ihlalleri izlenmeli. Bu alanlarda faaliyet yürüten örgütler ortak izleme ve raporlama çalışmaları yapmalı.
- Mülteci alanı ve medya alanı gibi çeşitli alanlarda çalışan sivil toplum örgütleri HIV konusunda güçlendirilmeli.
- HIV ve AIDS e ilişkin oluşmuş mitlere karşı argümanlar geliştirilmeli.
- Sivil toplum örgütlerinin HIV çalışmaları desteklenmeli. LGBTİ+ örgütleri çalışmalara dahil edilmeli. Sivil toplum örgütleri düzenli olarak sorun ve ihtiyaç saptamasında bulunmalı.
- Seks işçiliği, LGBTİ+ hakları ve HIV alanında ortak eğitim modülleri oluşturulmalı.
- HIV'le yaşayan kişilerin sosyalleşmeleri ve örgütlenmeleri sağlanmalı. HIV'le yaşayan kişiler ayrımcılık karşısında güçlendirilmeli ve kişiler için güvenli alanlar oluşturulmalı.
- Mevzuat, devletin tedavi sürecini kapsamaması konusunda -özellikle yabancılar ve göçmenler için- güncellenmeli.

Tedaviye ilişkin:

- Ayrımcılığın ortadan kalkması için sağlık sunucularına HIV özelinde eğitim programları uygulanmalı.
- HIV'le yaşayanlara doğru ve yeterli bilginin aktarılması sağlanmalı. Mahremiyet ilkesi gözetilmeli.

- Tanı sürecinde olası sosyal destekler tanımlanmalı ve oluşturulmalı.
- Cinsel sağlık eğitimleri için kapsayıcı modüller oluşturulmalı ve özellikle eğitimlerden sağlık sunucuları ve uzmanlar faydalandırılmalı.
- Tedavideki damgalama ve ayrımcılıkla etkin mücadele gerçekleştirilmeli. Kapsamlı ve ayrımcılıktan arınmış tanı ve tedavi süreçleri yürütülmeli.

Uygulama planı ve çıktılarımız

Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı (UNAIDS), daha önce AIDS salgınının 2030 yılına kadar sona erebilmesi için 90-90-90 hedefini açıkladı. Daha sonra 90-90-90 hedeflerine bir 90 daha ekledi. Bu hedeflere göre:

- HIV'le yaşayanların en az %90'ı tanı alacak.
- Tanı alan tüm kişilerin en az %90'ı sürekli antiretrovirallere erişebilecek.
- Antiretrovirallere erişen tüm kişilerin en az %90'ında viral baskılanma meydana gelecek.
- Tanı almış kişilerin en az %90'ı ise ayrımcılığa uğramayacak.

UNAIDS'in bu hedeflerinden yola çıkarak çalışma planımızı şöyle anlatabiliriz:

- Kaos GL, 17 Mayıs Derneği ve Pozitif Alan olarak düzenli aralıklarla bizlere insan hakları bilgisi kazandıracak kurum içi eğitimler düzenleyeceğiz.
- Daha önce de pek çok kez paydaşlık ettiğimiz gibi, sivil toplum örgütlerinin ihtiyacı ve talebi dahilinde HIV ve LGBTİ+ alanı başta olmak üzere insan hakları alanındaki bilgi ve deneyimlerimizi paylaşmayı sürdüreceğiz.
- Birbirine temas eden üç ayrı yapı olarak birimlerimizde, faaliyetlerimizde, çalışmalarımızda HIV'i öncelemeyle devam edeceğiz. Çalışma planlarımızı buna göre oluşturacağız.
- HIV alanında ve LGBTİ+ alanında politika ve çalışma üreten aktivistleri, sivil toplum örgütlerini ve kurumları bir araya getirmeye devam edeceğiz. HIV konusunu toplumsal cinsiyet eşitliği başlığı altında ele alarak bütçe, proje ve faaliyetlerimize entegre edeceğiz.
- Sorun ve ihtiyaç tespiti yaparak kurum politikalarımızı ve belgelerimizi düzenli aralıklarla HIV'le yaşayanları içerecek şekilde güncelleyeceğiz.
- HIV alanında temel ve güncel bilgileri içeren; alandaki sorunlara ve ihtiyaçlara odaklanan; öznenin sesine ve insan hakları politikalarına kulak veren bir rehber hazırlayarak bu rehberi yaygınlaştıracacağız.

Politikalarımız ve planlarımızın yanı sıra bir de üç ayrı örgüt olarak birbirinden farklı zamanlarda ama aynı mücadele hissiyle HIV alanında çıktığımız bir yol ve bu yolda hikayemiz var.

Kaos GL'nin rüzgâr gibi geçen HIV aktivizm yolculuğu

Bundan tam 29 yıl önce yani 1994 yılı Kasım ayında Kaos GL Dergisi'nin üçüncü sayısında "AİDS" başlığıyla okurlarımızın karşısına çıktık. Derginin kapağında şu ifadelere yer verdik:

"Ne zaman ki bu hastalığın eşcinsellere özgü olmayan, heteroseksüel kadın, erkek, çocuk herkesi kapsadığı görülünce bir paniktir aldı herkesi. Bu durumda tıbbi bir durum olan AİDS ile ideolojik anlamın yüklendiği AİDS'i ayırmak oldukça önem [kazanıyor](#)."

Derginin yaklaşık otuz yıl sonra Mayıs - Haziran 2023 sayısında (190. sayı) bu sefer de okurları "HIV: Deneyimler ve Politikalar" başlığı ile karşıladık ve şöyle seslendik:

"İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü olarak bildiğimiz HIV, bugün hem tıbbi hem de toplumsal bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen teknoloji ve çalışmalarla birlikte HIV ile ilgili erişebildiğimiz bilgilerin oldukça değişmiş olmasına karşın HIV ile yaşayanlara yönelik her türlü ön yargı ve HIVfobinin hala değişmediğini söylememiz [mümkün](#)."

1994 yılında okurlarını "AIDS" başlığıyla karşılayan Kaos GL için bu başlık, HIV alanında gelecekte hayata geçireceği çalışmalarının ve politikalarının da bir miladı niteliğindedir. Öyle ki henüz dernek olduğumuz zamanlara gittiğimizde Birleşmiş Milletler (BM) Tema Grubu ve Sağlık Bakanlığı'nın Ekim 2005 tarihinde birlikte organize ettiği Uluslararası HIV/AIDS Çalıştayı'nda, Türkiye'de eşcinsel erkeklerin cinsel sağlık alanında yaşadığı sorunları dillendirdiğimizi hatırlamak [mümkün](#). İlk toplantısını da Nisan 2004 tarihinde yapan Ulusal AIDS Koordinasyonu'nun, Küresel Fon'un ulusal HIV/AIDS alanında "*ulaşılması zor grupların güvenli sağlık hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamak amacıyla*" yapılan çalışmaya dönük başvurular sonucunda oluşturulduğunu da hatırlamak [gerekir](#). Öte yandan gerçekleştirilen bu toplantılar koordinasyonun yapısına dair önemli öneriler de sıraladı. Bir komisyon ve koordinasyonun olmasının yarattığı işlevsizlik dile getirilirken diğer yandan da toplantılar, Sağlık Bakanlığı ve sivil toplum arasında paylaşılması gereken bir yapı ortaya koydu.

Kaos GL olarak bir yandan İçişleri Bakanlığı'nın derneği kapatma riskiyle mücadele ederken diğer yandan Ulusal AIDS Koordinasyonu içerisinde Sağlık Bakanlığı'na karşı örgütsel mevcudiyetimizin gerekliliğini ortaya koyduk. Kaos GL, "*ulaşılması zor grupların*" sadece özelliklerini ortaya koyan ve bu özelliklerinden ötürü de "*ulaşılamayan*" olarak nitelendiren koordinasyona Türkiye'de sağlık kurumlarının LGBTİ+'lara yönelik politika ve hizmetlerinin olmamasından ötürü de eleştirilerini [getirdi](#).

Kaos GL'nin "Küresel Fon" çalışmaları kapsamında yürüttüğü Gökkuşluğu Projesi'nin diğer bir ortağı ise Sağlık Bakanlığı'ydı. Cinsel sağlık alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin LGBTİ+'ları dışlayıcı tutumlarına dönük bu proje, cinsel sağlık alanında çalışan sivil toplum örgütlerini "homofobi" ve "ayrımcılık" gibi kavramlarla [yüzleştirdi](#).

HIV hareketinde oynadığı kritik role rağmen Kaos GL'nin dördüncüsü düzenlenen AIDS Kongresi'ne davet edilmemesi de yaşananlar [arasında](#) yer aldı. Elbette bu uzun soluklu macerada Kaos GL, HIV politikalarını temellendirdi. Sivil toplum örgütlerinin konu HIV olduğunda LGBTİ+'lara nasıl ulaşabileceklerini bilmediğini vurguladık. Öte yandan LGBTİ+'ların marjinalleştirildiğinden de dem vurarak "*kendisini gey, lezbiyen, biseksüel diye nitelendirse bile kamusal alanda ortaya koyamayan ve profesyonel bir yardım ve danışmanlık talebinde bulunamayacak bireylere ancak Kaos GL oluşumuyla ulaşabileceğini*" söyledik. Gerçekleştirdiğimiz projeye "*eşcinsel bireylerin marjinal bir grup ve kapalı, içe dönük bir azınlık kitlesi olmadığını açıkça ortaya koymak ve bu konudaki sivil toplum örgütlerinin ön yargısını yıkmak*" istediğimizi de ortaya [belirttik](#). "*Eşcinselleri görmezden gelen ve bulaşma yolu olarak özellikle eşcinsel cinsel ilişkinin altını çizen*" yaklaşıma da itirazlarımız [oldu](#). Bu itirazlar HIV alanında sıkça kullanılan "risk" kavramına dönük günümüzde de sürdürülen eleştirilerin temeli niteliğindedir.

HIV alanındaki çalışmalarımıza yıllar içerisinde hız verdik, HIV alanındaki ilk özne derneği olan Pozitif Yaşam Derneği ile de ortaklaşa etkinlikler [yürüttük](#). Sahada da çalışmalarımızı sürdürdük ve sayısız kondom, kayganlaştırıcı ve bilgilendirici materyal [dağıttık](#).

Mülteci LGBTİ+'lar ve LGBTİ+ medyası halen temel çalışma alanlarımız arasında. HIV'le yaşayan mülteci LGBTİ+'ların sorunlarını masaya [yatırdık](#) ve HIV alanında nasıl hak temelli haber yapılabileceğini de [önceledik](#). HIV konusunu bütün çalışma alanlarımızda gündemleştirdik. Ayrımcılık Karşıtı Sempozyum da bu gündemleştirme sürecinden payını [aldı](#). 2016 yılında, 1 Aralık Dünya AIDS Günü kapsamında konferans, özne buluşmaları gibi bir dizi etkinlik gerçekleştirerek günü [kutladık](#) ve aynı yıl "HIV Hakkında Sıkça Sorulan Sorular" kitapçığını da [yayınladık](#). HIV politikalarını LGBTİ+ derneklerinin ve LGBTİ+ aktivistlerinin gündemine sokmak da 2018 yılında dert ettiğimiz bir konu haline [geldi](#). Pozitif-iz ile birlikte düzenlediğimiz Aktivizm Okulunu bu sebeple HIV ve AIDS üzerine [gerçekleştirdik](#). Mesele elbette lezbiyen ve biseksüel kadınların da [gündemindeydi](#) ve LGBTİ+ hareketi içerisinde yıllarca esen HIV rüzgârı Kaos GL'nin bu alanda danışmanlık hizmeti sağlamasını da [gerektirdi](#).

2020 yılına geldiğimizde rüzgârın yönü değişti. Gerçekleştirdiğimiz çalıştayla özne aktivizminin önemini vurguladık. Bu vurgu, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların sorunlarını ve ihtiyaçlarını hiçbir vesayet olmaksızın kendilerinin söylemesine [dönüktü](#). Daha önce kaosgl.org adresinde yayınlanmış ve öznelerin deneyimlerine, hak savunucularının görüşlerine odaklanan "AIDS'li İğne" yazı dizisini [kitaplaştırdık](#). Kaos GL haber portalı Türkiye'deki ve dünyadaki HIV politikalarının nabzını tutmaya yayınladığı haberlerle halen devam ediyor.

Birleşerek devam eden hikaye: 17 Mayıs Derneği ve Pozitif Alan

Elbette yaklaşık 30 yıldır süren bu serüvende Kaos GL'nin akıllara gelen veya gelmeyen nice çalışmaları, paydaşları, yoldaşları oldu. Kaos GL'nin HIV alanındaki çalışmaları bugün de kaldığı yerden devam ediyor. 2019 yılında kurulan ve Kaos GL'ye yol arkadaşlığı eden 17 Mayıs Derneği ve Kaos GL, 2020 yılında "HIV'le Yaşayan LGBTİ+'ların İnsan Hakları Raporu'nu" [yayınladı](#). Türkiye insan hakları hareketi içerisinde ilk kez HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları odağına alan bir insan hakları raporu böylece hayat buldu. Rapor, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların hikayelerini duyurdu. Bu ilhamla da 17 Mayıs Derneği ve Kaos GL olarak öznelerden ve hak savunucularından oluşan bir topluluğun hayata geçmesi için niyetimizi ortaya koyduk. İsmi küratörlüğünü Alper Turan'ın üstlendiği aynı adlı sergiden alan Pozitif Alan'ın var olmasıyla [çalışmalarımızı](#) güçlendirdik.

Pozitif Alan, politikalarını şu cümlelerle özetledi:

"HIV'le ilgili yaratılan korkulara ve ön yargılara değil de HIV'le yaşayanlara, hikaye ve hayatlarına kulak vermek, kadrajın tam merkezine HIV'le yaşayanları yerleştirmek için Pozitif Alan diyerek yola çıkıyoruz."

Gerçekten de HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların seslerini duyurabileceği zeminler yaratmak, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların hikayelerini, sorunlarını ve ihtiyaçlarını duyurmak, öznelere kulak vermek ve öznelerin sesine ses katmak, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların maruz

bırakıldıkları hak ihlallerini görünür kılmak için yola çıkan Pozitif Alan kısa zamanda bir çok çalışmayı hayata geçirdi.

Kaos GL ve 17 Mayıs Derneği olarak çalışmalarımızı ortaklaştırdığımız Pozitif Alan örgütüyle HIV'le Yaşayan LGBTİ+'ların İnsan Hakları Raporu'nu pek çok mecrada gündemleştirdik. Daha önce Kaos GL'nin gerçekleştirdiği çalışmaları da artık Pozitif Alan adıyla hayata geçirdik. 17 Mayıs Derneği'nin sosyal hizmet uzmanları, hukukçular ve psikologlara dönük sunduğu eğitimlere sayısız kere dahil olarak HIV ve hukukun, HIV ve ruh sağlığının ve HIV ve sosyal hizmetlerin bağlamını konuştuk. Öte yandan pozitif@17mayis.org adresinden HIV'le yaşayanlara danışmanlık vermeye başladık.

2022 yılına HIV101 eğitimleriyle merhaba dedik ve gerçekleştirdiğimiz eğitimlerle insan hakları savunucularına ve Kaos GL ile 17 Mayıs'ın birlikte yol yürüdüğü aktivistlere ulaşmayı hedefledik. Öte yandan Kaos GL'nin ve 17 Mayıs Derneği'nin çalışanlarına dönük kurum içi eğitimleri sürdürdük. 2022 yılına veda ederken LGBTİ+ örgütlerini ve HIV alanında çalışan örgütleri bir araya getirerek, toplamda 15 sivil toplum örgütünün katılımıyla HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların hak ihlallerine odaklanan bir çalıştay [gerçekleştirdik](#).

Bir yandan kaosgl.org üzerinden yazı dizilerine devam ederken , 2023 yılını Kaos GL'nin "HIV hakkında her şey" adlı videosuna dahil olarak [karşılıdık](#). Pozitif Alan olarak son çalışmamız ise "AIDS'ten HIV aktivizmine: DÜNDEN KALANLAR" adlı sözlü tarih çalışmasını Türkçeye kazandırmak oldu. 2017 yılında araştırmacı Zülfukar Çetin'in özneler ve uzmanlarla gerçekleştirdiği görüşmelerin deşifre kayıtlarını içeren kitap daha önce Almanca yayınlanmış olsa da Pozitif Alan'ın editoryal çalışmalarıyla Türkçeye de [kazandırıldı](#).

Pozitif Alan bağımsız bir yapı olarak ve 17 Mayıs Derneği ile Kaos GL derneğinin dahiliyeti ile güçlenerek, HIV alanındaki çalışmalarına HIV'le yaşayan LGBTİ+'ları güçlendirmek için devam ediyor.